

Van links naar rechts: Gianni Caru, Orry Van de Wauwer, Geert Van Isterdael, Liesbeth Provoost, Koën Victoor

HET PRECAIRE EVENWICHT TUSSEN VERONTWAARDIGING EN ENERGIE

Tijdens corona waren het sociaal-cultureel volwassenenwerk en de amateurkunsten de lijm die de boel bijeenhield. Maar nog voor organisaties konden herademen, was de volgende crisis er. En de volgende. Welke impact heeft dit op hun werking en hun personeel? De Federatie bevroeg recent het sociaal-cultureel volwassenenwerk en de amateurkunsten. We leggen enkele stemmen uit de sector een aantal van die stellingen voor.

STELLING ①

We worden geconfronteerd met meer en urgenter maatschappelijke uitdagingen. Toch slagen we er als team in om keuzes te maken en te blijven inspelen op reële noden.

VAN ISTERDAEL: "Door de crisis van het mentaal welzijn tijdens de coronaperiode zaten wij met Uilenspiegel pal in het hart van onze missie. Het is een spijtige evolutie voor de samenleving, we zouden als organisatie graag overbodig worden. Maar we groeien fors. Zoals bij elke crisis komt de emotionele klap pas later. Dat zet ook druk op onze medewerkers. We houden vast aan deeltijds werken, zodat onze mensen tot rust kunnen komen. Tegelijkertijd volgen onze middelen de index niet volledig. We moeten dus meer met minder doen."

CANU: "Tijdens corona hebben lokale overheden ons heel snel gevonden om te helpen informatie snel te laten doorstromen naar andere gemeenschappen. Als organisatie hebben wij redelijk wat vrijheid, we kunnen ons aanbod makkelijk aanpassen aan de noden van het moment. Toch was het voor ons niet altijd evident. Als educatieve medewerker fungeren wij als brugfiguur, als vertrouwenspersoon. Dat kan gaan wegen in crisissomstandigheden."

PROVOOST: "In 2020 zat ons hoofd al bij de volgende beleidsperiode en onze nieuwe thema's. Polarisatie, privilege, duurzaamheid en participatie. Dat bleken ook de thema's te zijn die tijdens corona opborrelden. Wij hebben daar meteen op ingespeeld, met grote onlinelezingen

DE GESPREKSPARTNERS

LIESBETH PROVOOST

directeur Avansa regio
Oost-Brabant

ORRY VAN DE WAUWER

Vlaams parlementslid voor
cd&v, lid van de commissie
Cultuur

KOEN VICTOOR

(waarnemend) directeur
van Danspunt, het steunpunt
voor dans en beweging
in Vlaanderen en Brussel

GIANNI CANU

educatief medewerker
Brussel en Vlaams-Brabant
bij het Internationaal Comité

GEERT VAN ISTERDAEL

ervaringsdeskundige en
bestuurder van UilenSpiegel,
een organisatie voor en door
mensen met een psychische
kwetsbaarheid

“Net zoals wij vertrouwen geven aan onze medewerkers, moet de overheid ons haar vertrouwen schenken.”

- LIESBETH PROVOOST

en workshops. In samenwerking met andere organisaties in Leuven hebben we zelfs een streamingstudio opgezet in de bib, die we nu nog gebruiken.”

VAN DE WAUWER: “Ik zag de voorbije jaren vooral de kracht van het sociaal-cultureel werk bevestigd. Noden in de samen-

leving zien en meteen in dat gat springen. De overheid is altijd wat trager, het sociaal-cultureel werk detecteert sneller wat van onderuit komt. De overheid moet ook niet alles oplossen. Dat is niet de verantwoordelijkheid van ons afduwen, het werkt gewoon beter dan als wij met een overheidsproject zouden komen.”

STELLING ②

Het constante remmen en weer optrekken van de voorbije jaren brengt onzekerheid en vermoeidheid met zich mee voor personeel, vrijwilligers en deelnemers. Je moet bijstellen, schaven, teleurstellen, en vooral creatief zijn.

VAN DE WAUWER: “Beleidsplannen moesten bijgestuurd worden, dat was onvermijdelijk. Acties die je gepland had waren plots minder relevant. Ik heb dat in het parlement aangekaart. Organisaties zullen met een zekere flexibiliteit beoordeeld worden. Iedereen weet dat alles de voorbije twee en een half jaar onvoorspelbaar was en dat gemaakte plannen niet helemaal konden uitgevoerd worden. Daar is veel begrip voor.”

PROVOOST: “Het zette ook intern onze organisatie onder druk. De medewerkers reageerden op twee manieren. Je had mensen die er invlogen, zonder remmen. Want als wij, als sociaal-cultureel werkers, de crisis niet zouden aanpakken, wie dan wel? Maar ook mensen die als verlamd waren, die mentaal afhaakten. Als leidinggevende vond ik dat een moeilijke spreidstand omdat ik zelf van het eerste type was. Je hebt de neiging om mensen in je eigen vorm te dwingen. Ik moest die twee snelheden bespelen, wat ik wellicht niet altijd even goed gedaan heb. Dat helen heeft een tijdje geduurd. We hebben nu meer oog voor de *work-lifebalance*. Onze mensen kiezen wanneer ze waar werken.”

We schenken hun dat vertrouwen, dat hadden we beslist tijdens de lockdown. We vonden het belangrijk om in ons team toe te passen wat we in de samenleving uitdragen.”

VICTOOR: “Je vindt jezelf als organisatie terug uit in crisistijd. We zijn maar blijven gaan voor onze achterban, met veel te weinig zelfzorg. En we zijn tegen de muur geknald. Dat was zeer confronterend. We hadden dat niet altijd ingeschat, hoe de situatie verschillend woog op verschillende collega’s. Het afgelopen jaar hebben we daarom sterk ingezet op zelfzorg, want als het team vierkant draait, vlot er niets meer.”

VAN DE WAUWER: “Het was zoeken voor iedereen. Maar als je nu terugkijkt, moet je toegeven dat het beleid het toch niet zo slecht gedaan heeft. Op sommige beslissingen voor de cultuursector na. Voor sommige beslissingen voor de cultuursector en de amateurkunsten durf ik gerust mea culpa te slaan voor het beleid.”

Hoe gaan jullie vandaag om met die zorg voor jullie team?

VAN ISTERDAEL: “Wij prediken zelfzorg voor iedereen, ook voor onszelf, voor onze medewerkers en onze vrijwilligers. Dat zit in ons DNA. Onze medewerkers zijn bijna allemaal ervaringsdeskundigen. De verhouding tussen draagkracht en draaglast is bij ons dus altijd actueel. In die zin is ons beleidsplan misschien te

ambitieuw, ook al probeer ik dat in te calculeren.”

PROVOOST: “Voor we projecten opnemen bekijken we nu twee aspecten: verontwaardiging en energie. Als die twee in evenwicht zijn, kan je daarvoor gaan. Als die balans er niet is, moet je jezelf soms ook beschermen en vaststellen dat er op dat moment niet voldoende draagkracht is om met dat thema iets te doen. Zorg voor de collega’s betekent ook plaats maken voor wat hen bezighoudt, ook buiten het werk. Daarom beginnen wij elke vergadering met een ‘check-in’, met bijvoorbeeld de vraag: ‘Wat wil je dat collega’s van jou weten op dit moment?’”

CANU: “Voor de crisis was er al snel het gevoel dat je de hele tijd constructief moest zijn. ‘O, druk druk druk’ was het enige wat mensen antwoordden als je vroeg hoe het ging. Wij laten mensen zoveel mogelijk vertellen

over hun ervaringen. Tijdens corona had het soms wat weg van een klaagbarak. Maar dat mocht ook, het is niet evident.”

VICTOOR: “Het woord zelfzorg staat heel vaak in ons nieuwe beleidsplan. Dat is de eerste keer dat ik dat zie. We likken de wonden, we proberen duurzamer te worden zodat we hier sterker en beter uitkomen. We doen nu veel teamvergaderingen, zorgen voor koffiemomenten. Als we op verplaatsing gaan voor een project, gaan we met het hele team en blijven we overnachten, om de banden aan te halen. We zorgen veel meer voor die kleine momentjes, die reflex is er continu.”

“Dat beleidsplan schrijven, godmiljaar. Tachtig bladzijden in een vakjargon dat ons niet eigen is.”

- GEERT VAN ISTERDAEL

STELLING ③

Nieuwe uitdagingen leidden tot vernieuwende organisatorische keuzes. Maar de financiële en mentale draagkracht van de organisatie staat onder druk.

PROVOOST: "Het is cynisch om vast te stellen, maar in zekere zin heeft het feit dat een aantal van onze mensen langdurig is uitgevallen sinds corona ons op financieel vlak ademruimte gegeven."

VAN ISTERDAEL: "Wij hebben het geluk dat we nu van de FOD Volksgezondheid een budgetverhoging hebben gekregen, zodat we kunnen doorgroeien. Uiteraard hangen aan die verhoging wel verplichtingen en voorwaarden vast."

Tegelijk neemt dan ook wel de werkdruk toe op wie er nog is.

PROVOOST: "Sommige taken kan je herverdelen, je schuift wat naar een stagiair toe, maar voor andere dingen valt er een gat. Bij ons is nu de persoon weggevallen die gespecialiseerd is in polarisatie. In Vlaanderen vind je er zo geen tien."

CANU: "Je maakt keuzes. Wij hebben het er tijdens corona redelijk goed vanaf gebracht omdat we onze focus onmiddellijk verlegd hebben. Wat kunnen we nog wel doen? En daar op inzetten. Die nieuwe crisis, dat gaat zich met vertraging tonen en vertalen in thematieken en activiteiten van verenigingen. De impact daarvan zal pas na verloop van tijd duidelijk zijn."

Dat hangt ook af van de thema's en de doelgroepen waar een vereniging mee werkt. Maar we komen opnieuw uit bij beleidsplannen die zoveel jaar geleden geschreven zijn en budgetten die toen voorspeld zijn.

PROVOOST: "Dat is een spagaat. Waarom moeten we dat in de beleidsplannen al uitwerken tot op dat operationele niveau? Je wordt ingehaald door de feiten. Maar je wordt daar wel op aangesproken tijdens visitaties. Zes jaar, dat is een eeuwigheid! De samenleving verandert, de politieke context verandert, de financiering verandert. Net zoals wij vertrouwen geven aan onze medewerkers, moet de overheid ons haar vertrouwen schenken."

"We zijn maar blijven gaan voor onze achterban, met veel te weinig zelfzorg. En we zijn tegen de muur geknald."

- KOEN VICTOOR

VAN ISTERDAEL: "Dat beleidsplan schrijven, *godmiljaar*. Tachtig bladzijden in een vakjargon dat ons niet eigen is. Al die rollen en functies! Wij hadden gelukkig een consultant via de Koning Boudewijnstichting vastgekregen en vrijwilligers die zich gesmeten hebben."

"Als educatieve medewerker fungeren wij als brugfiguur, als vertrouwenspersoon. Dat kan gaan wegen in crisissomstandigheden."

- GIANNI CANU

VAN DE WAUWER: "Het is een manier vinden die de beoordeling correct maakt en gelijk is voor heel verschillende organisaties. Met heel veel planlast tot gevolg, ja. Maar het moet objectief gebeuren."

PROVOOST: "Deze aanpak heeft wel gevolgen, zeker voor kleine organisaties en nieuwe instromers."

CANU: "Dat zorgt inderdaad voor perverse effecten. Grote organisaties kunnen iemand aanstellen die zich voltijds met die dossiers bezighoudt."

VAN DE WAUWER: "Het houdt de instroom van nieuwe organisaties in ieder geval niet tegen."

VICTOOR: "Wij hebben in ons beleidsplan geschreven dat we een

BARBARA LUYPAERT / Cultureghem

stuk witruimte willen behouden. Om mensen en middelen te kunnen inzetten op wat onverwacht op ons af komt.”

PROVOOST: “De meeste bezoekers zijn in mijn ervaring wel bereid om door zo’n bril te kijken. Alleen is het telkens afwachten of die goodwill er is. Je kan nooit op beide oren slapen, ook niet wanneer je je werk goed doet.”

VAN DE WAUWER: “Ik heb er wel vertrouwen in dat die bezoeken en die beoordeling goed worden aangepakt. Het zijn mensen met kennis van de sector die daarvoor worden ingeschakeld en het is de administratie die het opvolgt. Finaal moet de politiek wel beslissen, maar altijd zo geobjectiveerd mogelijk.

“Ik zag de voorbije jaren vooral de kracht van het sociaal-cultureel werk bevestigd. Noden in de samenleving zien en meteen in dat gat springen.”

- ORRY VAN DE WAUWER

Ik begrijp dat er veel uitdagingen en onzekerheden zijn. Maar nergens anders vind je zo’n rijk en divers middenveld dat zo ondersteund wordt door de overheid, zonder dat er uitvoering van beleid aan gekoppeld wordt.” ■

DE KRACHT VAN COMMUNICERENDE VATEN

Barbara Luypaert is de teamcoach van Cultureghem, een broedplek van ontmoeting, verbinding en solidariteit op Abattoir, de site van de vroegere slachthuizen van Anderlecht.

“Op Abattoir heb je van vrijdag tot zondag de grootste markt van Brussel. Van maandag tot donderdag staat die ruimte leeg. In een stad is er altijd te weinig plek om initiatief te nemen. Om tegemoet te komen aan de (sociale) noden van de wijk, bieden wij op dagen dat er geen markt is activiteiten aan op de site. Zo activeren we publieke ruimte. We kozen voor koken en eten als toegangspoort, dat spreekt iedereen aan.

Toen de coronacrisis losbarstte, moesten markten toe. We mochten geen ontmoetingen en kookworkshops meer organiseren. We zijn toen begonnen met het verdeelen van voedselpakketten omdat de nood hoog was.

We denken altijd bewust na over wie we zijn, en wat we willen doen. Toen was in de eerste plaats die toegang tot gezonde voeding voor mensen nodig. Omdat we merkten dat mensen vooral snakten naar sociaal contact hebben we daarna gekozen opnieuw die ontmoetingsplek te worden. Dat is onze missie en sterkte. Je kan niet tegelijk hulp- én ontmoetingsplek zijn, dat is een andere verhouding. Een van gever en ontvanger, tegenover een van gelijken onder elkaar. Tijdens deze coronaperiode heb-

ben we onze vrijwilligers nog beter leren kennen en gemerkt dat Cultureghem voor velen een tweede – of zelfs eerste – thuis is. We zijn meer gaan werken op hun talenten en op onze brugfunctie naar de samenleving. We geven mensen de kans om verschillende rollen op te nemen en brengen ze in contact met verschillende soorten organisaties.

Ik maak me zorgen over het welzijn van het hele team. Een heel divers team met veel veerkracht. We zijn communicerende vaten. Gaat het met de ene wat minder goed, dan steekt de andere een tandje bij. Ik denk dat er daardoor in de moeilijker periodes niemand uitgevallen is. Tijdens de kerstvakantie gaan we er even tussenuit. De winter is voor iedereen die werkt in de publieke ruimte een lastige periode, die twee weken zijn noodzakelijk.

Wat wel aan ons vreet is het financiële luik. Ons inkomstenmodel is niet afgestemd op de stijgende loonkost. **We kunnen de prijzen van onze workshops niet optrekken en de subsidies volgen niet.** We moeten dus op zoek naar middelen. We hebben al voor veel hete vuren gestaan, we hopen dat we ook hier een oplossing voor vinden. We krijgen van onze gebruikers veel waardering voor wat we doen. We hopen dat ook overheden de toegevoegde waarde van onze organisatie erkennen en hier financieel in willen bijdragen. Alleen zo kunnen we voortbestaan!” ■